

A REFORMÁCIÓ KIVÁLTÓ OKAI ÉS FŐBB IRÁNYZATAI

NÉMETORSZÁG HELYZETE A REFORMÁCIÓ ELŐTT:

- Gazdasági, politikai széttagoltság és társadalmi megosztottság:
Gazdasági: városok – fejlettek: (északon: Hamburg, Frankfurt, Hanza-városok; és délen: Köln, Worms, Speyer, Augsburg) – kereskedelem, ipar, bányászat
- városi lakosság: Róma-ellenesek – okai: hagyományok, nagy pápai adók
- belső területek: elmaradottak – céhes szervezet
- Politikai:** 1356. Német Aranybulla - tartományi széttagoltságot szentesítette
- fejedelmek: függetlenek – céljuk: egyházi birtokok kisajátítása (szekularizáció)+ pápai adók
- Társadalmi:** papság: megosztott: a főpapság élete megbotránkoztató, visszaélések
- alsópapság: szegény
- elszegényedő kis- és középnemesség
- városok: patríciusok - középpolgárság - plebejusok
- jobbágyok túladóztatása - elszegényedés

AZ EGYHÁZ VÁLSÁGA:

- A korabeli emberek gondolkodása - félelem - természeti csapások, járványok
- reneszánsz és humanizmus eszmerendszere – szakít a skolasztikával
- papok erkölcstelen életmódja, tekintélyvesztés: A papság belső ellentétei (egyszerre több pápa; ill. a főpapság-szegénypapság ellentétei; elvilágiasodás, kiváltságok, a főpapság fényűző életmódja (pompa, vadászatok, lakomák, világias élvezetek), a pápaságnak való kiszolgáltatottság általános elégedetlenséget eredményez.
- simónia: egyházi tisztségek árusítása pénzért
- eretnekmozgalmak: John Wyclif, huszitizmus, Firenze: Savonarola,
- építkezések - költségesek, búcsúcédulák árusítása - X. Leó - Szent Péter Bazilika építése – a búcsúcédulák árusítása a Fuggerek üzlete

LUTHER FELLÉPÉSE

- 1517. október 31. **Luther Márton**, Ágoston-rendi szerzetes - 95 pontban hittételek megfogalmazása a katolikus egyház megújítására: (a legenda szerint a wittenbergi vártemplom kapujára szögezte ki)
- egyedül a hit üdvözít (Sola fide); - a Biblia a hit egyedüli forrása
- a bűnt csak Isten bocsáthatja meg;
- a szentségek közül csak az evangéliumból leszármaztathatók (keresztség, úrvacsora) tekinthetők érvényesnek; (hét szentség: keresztség, bérmálás, oltáriszentség, bűnbocsánat, egyházi rend, házasság, utolsó kenet – nem fogadta el!)
- fellépett a német nemzeti egyház szükségessége mellett;
- tagadta a pápa elsőségét (primátusát);
- tagadta az egyházi zsinatok csálhatatlanságát;
- nem ismerte el az egyháziak kivételezett helyzetét;
- nem ismerte el az ember és Isten közötti különleges közvetítő szerepét;
- az egyház feladatává a Biblia értelmezését, a bibliai igazságok megtanítását tette;
- szorgalmazta, hogy mindenki saját anyanyelvén tanulmányozhassa a Bibliát;
- szükségtelen a gyónás, az egyházi vagyon, a fényűző istentisztelet, a pápai hatalom.
- tanai nagyon gyorsan elterjedtek

- június 15. X. Leó pápa bullája: kiközösíti Luthert
- worms birodalmi gyűlés: V. Károly birodalmi átokkal sújtotta
- életmentő fogság Wartburg várában: Bölcs Frigyes szász választófejedelem
- itt: Újszövetség német nyelvre fordítása
- 1529. speyeri birodalmi gyűlés: Luther és követői megmaradhatnak a hitükön, de nem terjeszthetik azt
- köv.: a lutheránusok **PROTESTÁLTAK** ez ellen – innen a protestáns elnevezés
- 1530. Augsburgi birodalmi gyűlés: Philipp Melanchton – ágostai hitvallás: megfogalmazta az új vallás alapelveit

VALLÁSHÁBORÚ

- 1531. Schmalkaldeni szövetség létrehozása : protestáns fejedelmek szövetsége
- Szent Liga: katolikusok
- 1545-1555. háború
- 1555. Augsburgi vallásbéke:
- a katolikus és lutheránus (evangélikus) vallás egyenrangú
- cuius regio eius religio: az alattvaló köteles ura vallását követni
- Evangélikus(=Lutheri) vallás: Csehország, Ausztria, Magyarország, Német területek, Skandinávia és Anglia (anglikán egyház)

NÉMET PARASZTHÁBORÚ: 1524-26.

- 1524-ben kirobbant a Münzer Tamás (1490-1525) vezette parasztháború.
- Paraszti származású, Zwickau: lelkész – anabaptista(felnőttkeresztelés) hitelvek: Isten országának megvalósítása a földön(krisztusi szegénység)- Szászország
- Svábföldön felkelés (az összes feudális teher megszüntetésének követelése, a földek felosztása);
- Frankóniában 1525-ben parasztok, városi plebejusok, lovagok (Geyer Flórián) stb. összefogásával harcolnak
- Thüringia: Mühlhausen a központ (Münzer)
- az üldözött anabaptisták egy része a 16. században a Felvidéken és Erdélyben telepedett meg

A SVÁJCI REFORMÁCIÓ

- **Ulrich Zwingli:** Zürich lelkésze: egyházi hierarchia, cölibátus, szentmise ellen
- Követelte: anyanyelvű igehirdetés, egyszerű egyházszervezet
- Tanait fegyverrel terjesztette – megtámadták a katolikus kantonokat
- Katolikusok ellen harcolva halt meg
- **Kálvin János**(1509-1564) francia származású jogász:Genf prédikátora lett
- Műve: A keresztény vallás tanítása (Institutio) – 1536.
- köztársasági elveken nyugvó református egyház – elveti a hierarchiát
- puritán (egyszerű, olcsó) istentiszteletek
- a gyülekezeteket a prédikátorokból és a presbiterekből(világiak) álló konzisztórium irányítja
- predestináció = eleve elrendeltettség): Isten már születése előtt eleve elrendeli az ember sorsát, de szorgos munkavégzéssel Isten iránti odaadással, takarékossággal, tiszta lélekkel élve (puritán) az ember a mennybe juthat.
- Kálvinista erkölcs: munka, tisztaság – a vagyont nem az élvezetekre, hanem a közösség javára kell fordítani

- a magántulajdon, a tehetség Isten rendelése, jól kell sáfárkodni vele
- Zsarnokölés elmélete; az uralkodó hatalma Istentől való – ha visszaél vele, akkor a nép szembe szállhat vele
- Az ellenőrzött hatalom az elfogadható csak! – a nép zsarnokságát is elvetette
- Kálvini irányzat (református): Svájc, Skócia, Németalföld, Franciaország, Anglia, Magyarország
- Uzsorát tagadja, de a tisztességes kamatot elfogadja
- **Servet Mihály** (1511-1553) (spanyol orvos, a vérkeringés újkori felfedezője)
- unitárius (antitrinitárius = Szentháromságtagadó) eszméi
- Jézus emberré lett, bár Isten fia
- Tagadja a predestinációt
- Genfben menekült az inkvizíció elől, de itt Kálvin máglyára küldte
- Erdély: unitárius egyház létrejött

A HIT TERJESZTÉSE:

- A református irányzatok jelentősége: munka tisztelete, a hatalom az emberi közösségekben van
- Kulturális eredmények:
- nemzeti nyelvű prédikációk, lefordított Bibliák – Gutenberg nélkül lehetetlen lett volna
- nemzeti nyelv, irodalom fejlődése
- iskolák teremtése, oktatás fejlődése, egyetemek(Wittenberg)
- röplapok, hitvitázó drámák, könyvek kiadása - nyomdaipar fejlődése(Gutenberg)